

MARKUS
ZUSAK

A KÖNYV-
TOLVAJ

Trudy White rajzaival

EURÓPA
KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST, 2015

A JESSE OWENS-INCIDENS

Liesel úgy emlékezett rá, mintha ténylegesen ott lett volna Rudy hírhedt gyerekkori tetténél. Valahogy mindig Rudy elképzelt nézőjeként látta magát. Talán csak tetszett neki egy feketére mázolt fiú gondolata, ahogy rohan a fűvön.

1936 volt. Az olimpia. Hitler olimpiája.

Jesse Owens épp befejezte a 4×100 méteres váltót, és megnyerte negyedik aranyérmét. Az egész világon arról beszéltek, hogy mivel fekete, nem is egészen ember, és hogy Hitler nem volt hajlandó kezét fogni vele. Még a rasszista németek is csodálták Owens teljesítményét, és hőstettének híre átszivárgott a repedéseken. Senki sem volt jobban lenyűgözve, mint Rudy Steiner.

Az egész család a nappaliban volt, amikor ő kilopózott a konyhába. Kivett egy kis faszenet a kályhából, és jól megmarkolta kis kezével. – Akkor hát, rajta! – mosolygott. Készen állt.

Szépen, vastagon bedörzsölte magát a szénnel, míg teljesen fekete nem lett. Még a haját is.

Majdhogynem tébolyodott mosollyal nézte a tükörképét az ablakban, és csak úgy rövidnadrágban és trikóban csendben ellopta a bátyja biciklijét, és tekerni kezdett az utcában a Hubert-pálya felé. Az egyik zsebébe eltett még néhány széndarabot, ha egy része lekopna róla.

Liesel úgy képzelte, hogy aznap este a hold az égre volt varrva. Köré pedig felhők odafércelve.

A rozsdás bicikli a Hubert-pálya kerítésénél állt meg, és Rudy átmászott rajta. Leugrott a másik oldalon, és vézna lábaival futni kezdett a százméteres síkfutás startvonalához. Suta mozdulatokkal, lelkesen bemelegített. Kis mélyedéseket vajt a földbe a starthoz.

Várva a megfelelő pillanatot, először csak körbe-körbe járkált, erősen koncentrált a sötét ég alatt, miközben a hold és a csillagok figyelmesen nézték.

– Owens remekül néz ki – kezdte kommentálni a versenyt. – Ez lehet a legnagyobb diadala mind közül...

Kezet fogott a többi odaképzelt atlétával, és sok szerencsét kívánt nekik, pedig tudta... Semmi esélyük.

A startbíró intett nekik, hogy menjenek előrébb. A Hubert-pálya megtelt nézőkkel, körös-körül óriási tömeg. Mindannyian ugyanazt kiáltották: Rudy Steiner nevét – akit most Jesse Owensnek hívtak.

Minden elcsendesedett.

Csupasz lába megfeszült a talajon. Érezte a földet a lábujjai közt.

A startbíró jelzésére felemelte a fenekét – aztán a startpisztoly lyukat hasított az estébe. A táv első harmadában eléggé együtt haladt a mezőny, de csak idő kérdése volt, hogy a faszénnel bemázolt Owens otthagya a többieket.

– Owens vezet! – visította a fiú éles hangján, ahogy futott az üres pályán, egyenesen az olimpiai diadal dübörgő tapsa felé. Még azt is érezte, ahogy a célszalag elszakad a mellén, amikor elsőként berobbant a célba. A leggyorsabb ember a föld kerekén.

Csak a tiszteletkör alatt kezdődtek a bajok. A tömegben ott állt az apja, épp a célvonalnál, mint valami mumus. Vagy legalábbis egy öltönyös mumus. (Mint már említettem, Rudy apja szabó volt. Ritkán le-

hetett öltöny és nyakkendő nélkül látni az utcán. Ezúttal csak öltöny és gyűrött ing volt rajta.)

– *Was ist los?* – mondta a fiának, amikor az ott állt előtte teljes faszénes díszében. – Mi az ördög folyik itt? – A tömeg eltűnt. Fújni kezdett a szél. – Aludtam a székemben, amikor Kurt észrevette, hogy eltűntél. Mindenki téged keres.

Steiner úr normális körülmények között rendkívül udvarias ember volt. De hogy egy nyári estén szénnel összemázolva találja meg az egyik gyerekét, azt nem nevezte volna normális körülményeknek. – Ez a gyerek bolond – motyogta, bár elismerte magában, hogy ha van hat gyereke, akkor valami ilyesminek biztosan be kellett következnie. Legalább egynek közülük rosszul kellett sikerülnie. Most csak nézte ezt a gyerekét, és várta a magyarázatot. – Szóval?

Rudy lihegett, lehajolt, a térdére tette a kezét. – Jesse Owens voltam. – Úgy mondta ezt, mintha a világ legtermészetesebb dolga lenne. Sőt még valami olyasmi is volt a hangjában, hogy: „Miért, mi másnak néznék ki?” De ez a hang azonnal eltűnt, amikor észrevette az apja szeme alatt a kialvatlanság árkat.

– Jesse Owens? – Steiner úr a nehézkes gondolkodású emberek közé tartozott. Szögletes hangján mindig igazat mondott. Magas és súlyos volt a teste, akár a tölgyfa. Haja, mint megannyi szilánk. – Mi van vele?

– Tudod, Papa, a Fekete Varázslat.

– Majd adok én neked fekete varázslatot! – A hüvelyk- és a mutatóujja közé fogta a fia fülét.

Rudynak megrándult az arca. – Jaj, ez fáj!

– Fáj? – Az apját jobban zavarta az ujjait bepiszkító ragacsos szénpor. Mindenét bekente ez a gyerek, gondolta. Még a füle is tele van, az isten áldja meg. – Na, gyerünk!

Hazafelé menet Steiner úgy döntött, hogy elbeszélget a fiával a politikáról, már amennyire ő maga ért hozzá. Rudy csak évekkel később ér-

tette meg mindazt, amit mondott – amikor már késő volt ahhoz, hogy bármit is érdemes legyen megérteni.

¶ ALEX STEINER ELLENTMONDÁSOS ¶
POLITIKAI NÉZETEI

Első pont: A Náci Párt tagja volt, de nem gyűlölte a zsidókat, mint ahogy senki mást sem gyűlölt.

Második pont: Titokban azért eltöltötte egy kis megkönnyebbülés (vagy ami még rosszabb, öröm!), amikor a zsidó szabókat eltávolították az üzleti életből – a propaganda belé sulykolta, hogy csak idő kérdése, mikor jön a zsidó szabók özöne, hogy elrabolja az összes kuncsaftját.

Harmadik pont: De azt jelenti ez, hogy mindet el kell zavarni?

Negyedik pont: A családja. Természetesen mindent meg kellett tennie az eltartásuk érdekében. Ha ez azt jelentette, hogy párttagnak kell lennie, akkor párttagnak kell lennie.

Ötödik pont: Valahol, mélyen lent, volt egy viszketés a szívében, de vigyázott, hogy ne vakarja meg. Félt, hogy vajon mi szívároghat ki onnan.

Befordultak néhány sarkon, a Himmel utcába értek, és Alex azt mondta: – Fiam, nem járkálhatsz úgy, hogy feketére mázolod magad, világos?

Rudy kíváncsi volt és zavarodott. A hold most eloldódott, szabadon mozoghatott, emelkedett és süllyedt, és a fiú arcára cseppent, amitől szép és borongós lett, mint a gondolatai. – Miért nem, Papa?

– Mert akkor elvisznek.

– Miért?

– Mert nem szabad, hogy fekete akarjál lenni, vagy zsidó, vagy bárki, aki... nem *mi* vagyunk.

– Kik azok a zsidók?

– Ismered a legöregebb kliensemét, Kaufman urat? Ahol a cipődet vettük?

– Igen.

– Hát, ő egy zsidó.

– Nem is tudtam. Fizetni kell azért, hogy zsidó legyen valaki? Engedély kell hozzá?

– Nem, Rudy. – Steiner úr fél kézzel a biciklit irányította, a másikkal Rudyt. A beszélgetést már nehezen tudta irányítani. A fia fülét még mindig nem engedte el. El is felejtkezett róla. – Ugyanolyan, mint hogyha német az ember, vagy katolikus.

– Ó. Jesse Owens katolikus?

– Nem tudom! – Ekkor megbotlott a bicikli pedáljában, és elengedte a fia fülét.

Szótlanul mentek tovább egy darabig, aztán Rudy megszólalt: – Én csak szeretnék olyan lenni, mint Jesse Owens, Papa.

Steiner úr ezúttal Rudy fejére tette a kezét. – Tudom, fiam, de gyönyörű szőke hajad van – magyarázta –, és nagy, biztonságos, kék szemed. Örülnöd kell neki, világos?

De semmi sem volt világos.

Rudy semmit sem értett, és az az este volt az előjátéka bizonyos dolgoknak, amik később történtek. Két és fél évvel később a Kaufman cipőboltból csak törött üveg maradt, és az összes cipőt dobozostul feldobálták egy teherautóra.